

ka ističe masnim sloganom ili im »ključne« riječi nepotrebno piše velikim slovima, već nekoliko nemetljivih stihova na »običnije« teme (*O novinama, Na mojim obalama, Status kvo, Razgovor, Rezime iznova*, nekoliko stihova iz pjesme *Zičani protoci, Prizor s kućetom, Tragovi broj 2*).

Uz stroži odnos prema sebi i uz odgovornije recenzente, ova pjesnikinja bi mogla postići lijep uspjeh.

Juraj Tušjak, **SAGRADICU ČAROBNI ZAMAK,**
RU »Radivoj Ćirpanov,
Novi Sad 1977.

Edicija *Detinjstvo*, jedna od najboljih edicija novih knjiga takozvane dječje književnosti, obogaćena je knjigom Jurja Tušjaka *Sagradiću čarobni zamak*.

»Ovdje svako može da izmisli štograd želi, samo ako to nikome ne nanosi zla«, tako glasi jedna recenčica ovog pisca, koja bi se mogla smatrati programskom.

Pisac je sebe proglašio za čarobnjaka, sagradio čarobni zamak da bi se oslobodio stambene tjeskobe i u dvoru okupio desetak neobičnih drugara. Njegovi drugovi-junaci priča — personificirane su životinje. Svakome je posvećena po jedna priča, duhovita, s narrativnim tonom i bez pedagoškog tutorisanja (kakvo ponekad srećemo u lošoj literaturi za djecu) — dozvoljeno je sve što ne nanosi zlo, pa i sitni nesnašluci.

Zanimljivo je da je Tušjak pokušao, tekstovima za djecu, da sebe (autora) stavi u imaginativnu igru: autor postaje jedan od fiktivnih junaka, ravnopravan drugar s ostalim fiktivnim junacima; figurira istovremeno i kao pisac i kao književni lik. Ovaj postupak, karakterističan za Pirandela i Unamuna (gdje ima komične, tragikomicne i groteskne efekte), ovdje doprinosi humoru strani knjige i podiže njenu zaučudnost i efektost. Pisanje i pričanje postaju čudesna, čarobna igra.

Valja pohvaliti dobar prevod s odličnim osjećanjem srpskohrvatskog jezika.

Jovan Petrović — Podunavski, **JUTRO NA DUNAVU,**
»Slovo ljubve«, Beograd 1977.

Kratka zbirka pjesama Jovana Petrovića-Podunavskog *Jutro na Dunavu* u stvari je pjesnički ciklus varijacija na zavičajne, podunavske teme. Dunav je glavni junak i glavni motiv ovog ciklusa, a pjesnikova namjera je da ga, pretvoreno u metaforu, uzdigne čak do mitskog: Dunavom dolazi na svijet alaski sin, Dunavom plavi Podunavka, oličenje ženskosti, plodnosti i ljepote, mitski povezano s vodom (»Kad

se sinoć kupala /riba moruna/ u plićaku ikru oplođila«), Dunavom odlaze lađe i lađari i dolaze utopljenici i otrovana riba, uz Dunav se vodi ljubav i pjevaju pjesme, ciganske i svatovske. U nastojanju da dostigne brankovsku ponesenost Dunavom, osjećanje životnosti, plodnosti, radošt i širine, kao i povremene elegične akorde, Podunavski se privolio poeziji estradnog tipa, dosta anahroničnoj i pomalo kompromitovanoj. U središtu svake pjesme je romantični lirski subjekt u prvom licu, lirska JA koja pristaje na uobičajene konvencije, ponekad na patetičnu priču, ponekad na variranje knjižkih motiva. U ovom ciklusu pretvorenom u zbirku nalaze se dviće-tri pjesme vrijedne čitačeve pažnje.

CRVENO SAZVEŽĐE,
Književna opština, Vršac 1977.

Mada je naslovljena kao zbornik pjesama, knjiga *Crveno sazvežđe* nije u umjetničkom pogledu tako koherentna. Prvi i posljednji dio knjige dokumentarnog su karaktera: na početku su sjećanja Jovana Veselinova, Ise Jovanovića i Koste Nada na susrete s Titom, a na kraju kratke biografske bilješke o herojima iz Vršca, koji su ovdje opjevani. Tek drugi i treći dio knjige odgovaraju naslovu: u drugom dijelu su pjesme posvećene Titu, a u trećem pjesme posvećene banatskim junacima. Knjiga je jedinstvena više kulturno-političkom idejom, nego umjetničkim dometom. Uostalom, ona ima prigodan karakter: pravljena je kao obilježje Titovih i naših jubileja, i u tom smislu je odgovorila svom zadatku.

Sastavljači ovog zbornika volili su računa i o zavičajnom kriterijumu: treći dio knjige posvećen je herojima iz Vršca i okoline, a autori tekstova, na srpskohrvatskom, rumunskom i mađarskom jeziku, kao i autori prevoda, takođe su iz istog kraja. Sastavljači su svjesno razlikovali cijelovitost knjige, ali su nam zato odabrali pregršt novih pjesama, ili bar nama dosad nepoznatih, što je kvalitet zbirke, jer se slični zbornici prave konvencionalnije i s manje rizika. Ta težnja za novim tekstovima najveći je stvaralački doprinos u umjetničkom pogledu, mada je realizovana s promjenljivim uspijem. Za pohvalu je nastojanje da se izbjegne patetika, koja je opasan pratilac prigodne poezije s revolucionarnom tematikom. Valja, takođe, istaći i elegičan ton u kojem pjevaju pjesnici ove zbirke. Ne treba, međutim, zaboraviti da je veoma teško pisati dobru prigodnu poeziju s patriotskom i revolucionarnom tematikom, da tu obično prijete opšta mjestila i da su

na tom ispitvu pale mnoge poete svjetskog glasa.

Kulturno-politička funkcija ove knjige, povod zbog kog je nastala, novi stihovi koje tu nalažimo, odsustvo patetike i elegičan ton preporučuju je čitaocu.

no svedeni na čisto crno i čisto belo. Ovde se radi o ekspliziranju slojevitosti jedne vizuelne informacije, tj. njenog objektivnog i predstavnog sloja. Predmet na prvoj slici prikazan je potpuno verno, iluzionistički, dok nas njegov negativ donekle razuvrava u iluziji onoga što smo videli, da bi nas dalja transformacija ove iste slike sve više odvodila od samog objekta ka nekoj predstavi o njemu, te na kraju potpuno zaboravljam na polaznu tačku i dozivljavamo sliku sasvim slobodno, shodno svojim predstavnim predispozicijama.

Dalje sledi demonstracija zavisnosti stepena dekodiranja slike od načina i mesta (ugla, udaljenosti) posmatranja, a u tu svrhu je načinjen objekt sastavljen od niza fotografija koje se međusobno nadovezuju, ako se posmatraju kroz jedan utvrđeni otvor. Zatim sledi nešto o prostornoj i znakovnoj ograničenosti svake slike, a samim tim i naše percepcije. Ovo je ilustrovano slikom pogleda kroz prozor na jedan delimično vidljiv zid. Na slično očigledan način pokazan je problem prikazivanja vremena na slici. To je učinjeno pomoću dve uporedne fotografije. Na jednoj je zabeleženo kretanje Meseča, u obliku široke bele pruge, a na drugoj kretanje kazaljke na časovniku u tom istom periodu. Sledi analiza odnosa stvarnosti i njene iluzije, tj. pogrešno postavljene relacije: umetnost jednako iluzija stvarnosti, ne-umetnost jednako čista stvarnost, koja je svakako rezultat tradicionalističkog shvatjanja umetnosti kao artificielizma. I, konačno, ispituje se odnos reči i slike na objektu s nazivom »portret«. Naime, na poledini fotografije (lice fotografije gledalac ne vidi) nalazi se tekst koji opisuje njen sadržaj. Gledalac stvara predstavu o onome što posle može da proveni obrtanjem fotografije.

Otkuda ova pojava, mogli bismo se zapitati, koju danas možemo pratiti kako u književnosti (pisanje o pisanju), tako i u teatru i likovnim umetnostima, da sam čim stvaranja, pa čak, kao u ovom slučaju, teorija informacije, postaju poligon dogadanja, i to zanimljivih dogadanja. Ova izložba, zapravo, prati dinamiku, čak bismo mogli reći, borbu jednog likovnog dela da stigne do gledaoca. Napetost koja je nekada, u ranijim umetničkim formama, nalažena u mnogo životnijim situacijama, traži se danas, možda zbog nedostatka prvih, na polju teorije. Dakle, gledajući zanimljivu izložbu grupe Q5 (njeni članovi su Sebök Zoltán, Jánosi László, György Géza, Fényvesi Ottó, Kalápati Ferenc i Farágó Katalin), prisustujemo jednoj dramatičnoj borbi umetnosti da dospire do gledaoca.

Posle pomenute vizuelne interpretacije Makluanovih stava, nalažimo na niz od šest fotografija pod nazivom »pozitiv — negativ«. Prvu fotografiju, naturalističku, sledi njeni negativna slika, zatim opet pozitiv, samo jači u kontrastu, pa njegov negativ i na kraju par pozitiv-negativ gde su tonovi potpuno

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

urednik: Lazar Bojancić, Milan Dunderski, Slavko Gordić, Vičazoslev Hronjec, Dragomir Kovović i Jovan Zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik Cveta Dimovski / sekretar Radmila Gikić / članovi izdavačkog saveta: Janko Banjai, Bosiljka Bojančić, Cveta Dimovski, Nedeljko Terzić, Lazar Elhart, Ksenija Maricki Gadanski, Slavko Mišković, Julijana Palfi, Jordan Pešić, Josip Ric, Milan Stanić (predsednik), Jovan Zivlak i Pero Zubac / izdaje NIP dnevnik, OOUR »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23, oktobra 31, direktor Jovan Višovac / osnivač pokrajinska konferencija Saveza socijalističke mladeži vojvodine / rukopis slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 60 dinara, za inostranstvo dvostruko / Žiro račun 65700-601-11971 NIP dnevnik, OOUR »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor Zorica Stojanović / korektor Aleksandar Kolarić / meter Milenko Veljkov / štampa »Prosveta« novi sad, Stevana Šremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.

likovni notes

Piše: Andrej Tišma

IZLOŽBA GRUPE ZA VIZUELNU UMETNOST Q5, Likovni salon Tribine mlađih

Ova šestočlana grupa veoma mladih autora (prosječna starost dvadeset godina), koja potiče sa šireg područja Vojvodine, a čiji su članovi vezani studijama za Novi Sad, izaslala je pred nas sa zanimljivim opservacijama o umetnosti, posebno ona koja se manifestuje vizuelno.

Njihov projekt počinje, dosettljivo i svršishodno interpretiranom, citatima Makluana koji se odnose na globalne odnose sredina-umetnost-pojedinac, i ide sve do sećiranja onih najminornijih faktora kojima je potrebno udovoljiti da bi jedan vizuelni iskaz bio akceptiran.

Ova izložba je, inače, nastala pod radnim nazivom *Do umetnosti je teško dopreti* i upravo predstavlja ilustraciju ovih problema. Članovi grupe, koji su unutar nje podjeljeni na razna polja delatnosti, od teoretičara, preko fotografa-amatera, do tehničkog realizatora konačnih eksponata, obradili su ove probleme na šesnaest izloženih eksponata. Oni su propraćeni opširnim tekstovima na srpskohrvatskom i mađarskom jeziku (maternji jezik svih članova grupe je mađarski). Svi eksponati realizovani su u osnovi tehnikom fotografije, mada ponekad i u mitskovo aranžiranje u prostoru, kombinacijom s pokretnim objektima, ima prenudnu ulogu.

Posle pomenute vizuelne interpretacije Makluanovih stava, nalažimo na niz od šest fotografija pod nazivom »pozitiv — negativ«. Prvu fotografiju, naturalističku, sledi njeni negativna slika, zatim opet pozitiv, samo jači u kontrastu, pa njegov negativ i na kraju par pozitiv-negativ gde su tonovi potpuno